6.6.2022

Hallintovaliokunta
Vastausosoite: HaV@eduskunta.fi

HE 68/2022

Espoon kaupungin asiantuntijalausunto HE eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistukseen liittyvän rahoituslainsäädännön muuttamiseksi.

Kiitän hallintovaliokuntaa mahdollisuudesta lausua lakiesityksestä.

Hallituksen esitykseen sisältyvät lainsäädännössä edellytetyt rahoitukseen vuodesta 2023 lukien tehtävät tarkistukset sekä eräitä muita sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksen toimeenpanon yhteydessä tarpeellisiksi osoittautuneita lainsäädäntömuutoksia.

Kustannusten tarkistus vuoden 2022 tilinpäätöstiedoilla sekä veroprosentin leikkauksesta säätäminen ovat olleet tiedossa varsinaisen lakipaketin julkaisemisesta lähtien eli lisäykset ovat siten vain lainsäädäntöä täydentäviä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistus on esityksen mukaan koko kuntakentän osalta kustannusneutraali, mutta sisältää edelleen mittavia kuntakohtaisia eroja. Muutosrajoittimella ja siirtymätasauksilla tasapainon muutos rajataan +/- 60 eur/asukas siirtymäajan lopussa. Tällä on kuitenkin kunnan talouden tasapainoa parantava tai heikentävä vaikutus. Kasvavan kaupungin siirtyviä toimintamenoja suurempaa tulojen leikkausta korvataan staattisella muutosrajoittimella ja siirtymätasauksilla. Rajoittimiin ja tasauksiin ei tehdä edes indeksikorotusta, mikä heikentää verorahoituksen kasvua ja siten kykyä kasvun edellyttämiin investointeihin ja jo tehtyjen investointien takaisinmaksuun. Siirtymätasauksen ostovoima pienenee sitä nopeammin mitä korkeampi on inflaatio. Siksi siirtymätasauksen indeksitarkistus olisi välttämätön, koska muuten siirtymätasaus nollautuu ajan kuluessa.

Suomen kasvuvauhdin kannalta on ratkaisevaa, miten suurimmat kaupungit kykenevät investoimaan ja ylläpitämään kasvua tuottavia hyvinvointipalveluita. Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksen myötä kaupunkien investointi- ja rahoitusasema on kuitenkin heikentynyt. Vero- ja valtionosuusjärjestelmän tulee aiempaa paremmin huomioida kasvavien kaupunkien erityiset tarpeet, kuten niiden

suuremmat investointitarpeet sekä vieraskielisen väestön keskittyminen kaupunkeihin. Tulevilla uudistuksilla ei tule heikentää kaupunkien taloudellisia toimintaedellytyksiä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen -uudistus aiheuttaa mittavat taloudelliset muutokset kuntien ja kaupunkien talouteen. Espoon osalta taloudelliset vaikutukset ovat erittäin negatiiviset ja valtionosuusriippuvuus kasvaa voimakkaasti. Jos kuntien valtionosuusjärjestelmästä kompensoitaisiin hyvinvointialueiden kasvavia menoja tai laajenevia tehtäviä, kuntien osalta valtionosuusjärjestelmältä pettäisi pohja. Kuntien päätöksenteolla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa hyvinvointialueiden kustannuksiin, menokehitykseen, tuottavuuden kasvuun, eikä mahdollisiin hyvinvointialueen uusiin tai laajeneviin tehtäviin, joten kuntien valtionosuudesta ei voida kattaa hyvinvointialueiden kasvavia kustannuksia. Sote-uudistuksen jatkotarkastelussa rahoitusta ei voida myöskään järjestää kuntien veropohjaa leikkaamalla. Valmistelussa tulee tehdä taloudellisten vaikutusten arviointi ja varmistaa esitysten perustuslainmukaisuus.

Hyvinvointialueiden laskennallisen rahoituksen laskentamalli sekä määräytymiskriteerit on arvioitava kehyskaudella uudelleen. Nykyinen hyvinvointialueiden rahoitusmalli ei huomioi suurten kaupunkien erityisiä tarpeita monimuotoisen väestön palvelutarpeisiin vastaamisessa. Mallin kriteerit on päivitettävä ja otettava suurten kaupunkien erityiset tarpeet huomioon paremmin.
Valtionosuusjärjestelmä ei ota riittävästi huomioon kasvavien kaupunkien tarpeita ja lisäksi sote- muutoksen jälkeen muodostuu suurelta osin muutosrajoittimesta ja tasauksista. Valtionosuusjärjestelmä tulee uudistaa, jotta järjestelmä vastaisi paremmin perustehtäväänsä eikä toimisi vain järjestelmämuutosten tasausmekanismina. Järjestelmässä tulee ottaa paremmin huomioon sekä vieraskielisyydestä aiheutuvat todelliset kustannukset ja väestönkasvu että kuntien panostukset elinvoiman edistämiseen siten, että vieraskielisyyden, asukasmäärän kasvun ja työpaikkaomavaraisuuden perushintaa korotetaan.

Ari Konttas
rahoitusjohtaja

Espoon kaupunki